

Křesťané a nebe

Anthony Buzzard

"'Nebe' se v Bibli nikdy nepoužívá jako cíl umírajících." — Biblický učenec z Cambridge, J.A.T. Robinson

"Žádný biblický text nepotvrzuje výrok, že duše je po smrti oddělena od těla." - proslulý *Interpreter's Dictionary of the Bible* (Svazek 1, s. 803)

Proč my křesťané mluvíme takové nesmysly o svém křesťanském údělu? Ze všech stran slyšíme řeči o "při smrti jdete do nebe", "získáte království na nebi" a "při smrti odejdete" nebo "přejdete". Při všech těchto známých slovech se utěšujeme přesvědčením, že mrtví odešli, aby byli s Bohem v jeho nebeské říši. Doufáme, že smrt přežijeme a připojíme se tam k nim.

Neměli bychom se na chvíli zastavit a zamyslet se: Odkud se vzalo všechno to "odcházení do nebe"? Určitě ne z Bible.

Danielovo očekávání při smrti

Co například prorok Daniel, jeden z hrdinných a věrných Božích mužů, očekával po smrti? Anděl mu řekl:

"Jdi svou cestou až do konce svého života, pak vejdeš do odpočinku a na konci věku povstaneš pro svůj přidělený úděl." (Dan. 12:13).

Smrt pro Daniela měla být odpočinkem v prachu země (viz Dan. 12:2, kde tentýž božský posel popisuje stav mrtvých jako "spánek v zemi"), po němž bude následovat povstání, tj. vzkříšení "na konci věku".

Není zde ani slovo o tom, že by Danielova duše odešla do nebe, aby si byla vědoma nebeské blaženosti. Místo toho měl Daniel odpočívat ve smrti a nakonec, *na konci věku*, povstat k novému životu. Ale za jakým účelem?

"Vstaneš znovu pro svůj přidělený podíl" (Dan 12:13). Tak anděl popsal naději věrných. Co tedy měl Daniel očekávat?

Standardní lexikon hebrejské Bible nám říká, že "přidělený podíl", který Daniel očekával, byl "podíl na mesiášském dovršení",¹ jehož slávu opěvovali všichni hebrejští proroci. Mesiášovo království mělo být skutečně zřízeno na zemi, "pod celým nebem", jak se praví ve vidění, které bylo Danielovi dáno dříve (7:27). Slib zněl, že "svrchovanost, vláda a velikost všech království pod celým nebem [bude] dána lidu svatých

Nejvyššího" (Dan 7:27). Tito věrní pak budou vládnout svrchovaně na obnovené zemi.

Zdědění Země

Z židovské literatury, biblické i mimobiblické, vidíme, jak tato vášnivá naděje na účast v mesiášském království na zemi hořela v srdcích Božího lidu. Sláva Mesiášovy nadcházející vlády, na níž měli svatí příslibenou účast, podporovala pronásledované věřící, když bylo utrpení nejsilnější.

Přesně stejný osud je přísliben věřícím v novozákonní době: "[Ježíš] je [věřící] učinil králi a kněžími a budou vládnout na zemi" (Zj 5:10).

Po staletí se církev zabývala demontáží biblické naděje a nahrazovala ji nejasnou vyhlídkou na odtělesněný život v nebi, vzdálený od pozemského domova člověka. Pisatelům Bible by nic nepřipadalo nesmyslnější. Nic není destruktivnější pro velký Boží záměr s naší planetou. Země byla člověku dána jako jeho věčný příbytek. "Zdědit zemi" bylo touhou každého věrného Izraelity a Ježíš ji výslovně potvrdil ve svém slavném blahoslavenství: "Blaze mírným, neboť oni budou dědici země." (Mt 5:5) Navazuje na refrén 37. žalmu (v. 3, 11, 22, 27, 29, 34), když mírným slibuje, že "zdědí zemi", tj. dosáhnou mesiášské spásy, kterou si cenil Daniel. Navíc žalmista slíbil nejen to, že věrní "zdědí zemi", ale že v ní budou "přebývat navždy" (Ž 37:29).

Země slibu

Církev však tyto drahocenné sliby zahodily. Jako by chtěly posílit dlouholetou tradici nechápavého zacházení pohanů s Písmem, ztrácí se z Dobré zprávy Bible pointa Ježíšovy povzbudivé naděje do budoucna. Matouše 5:5 vykládá tak, že mírní "zdědí, co Bůh slíbil". Je to snad úlitba posluchačům, kteří by si z příslibu o dědictví země údajně nic moc nedělali, protože jediné, co znali, byla pěstovaná tradice o cestě do nebe? Není důvod skrývat jasné výroky pod mlhou.

¹ *Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*,

Brown, Driver and Briggs, Oxford: Clarendon Press, 1968, s. 174.

Bible zná pouze mesiášskou spásu předpovězenou proroky, kterou Ježíš nepřišel zničit (Mt 5:17). Přebývat v "zemi slibu" bylo cílem svatého izraelského lidu od chvíle, kdy byl tento přísahou vázaný a smluvně daný slib dán Abrahamovi. Ježíš tyto velké sliby potvrdil (Řím 15:7) a povzbuzoval učedníky k jejich slavnému údělu - a přidělení s Danielem do Mesiášova království na konci věku (Dan 12:13).

Oč lepší by bylo, kdyby křesťané upustili od nebiblického jazyka a odchodu do nebe a nahradili ho Ježíšovými slovy o tom, že zdědí zemi, přijdou z východu, západu, severu a jihu a budou odpočívat s Abrahamem, Izákem a Jákobem v království nadcházejícího věku a zaujmou svá místa na velké hostině v Jeruzalémě (Mt 8:11; Luk 13:28, 29, podle Iz 25:6).

Bible je kniha, která se zabývá realitou a nabízí realistickou naději, že křesťané budou vládnout zemi s Kristem, až se vrátí. Andělé oslavují tuto jiskřivou perspektivu vykoupeného lidstva: "Ty [Ježíš] jsi získal pro Boha lidi ze všech kmenů a jazyků, národů a zemí. Učinil jsi je královstvím a kněžími [srov. Ex 19:5, 6], aby sloužili našemu Bohu, a oni budou královat na zemi."

Dědici království

V celém Novém zákoně jsou křesťané popisováni jako dědicové velkého budoucího dědictví - Božího království. Boží království je věcí slibu a očekávání, dědictví, které má být přijato v budoucnosti. Jakub říká: "Poslouchejte, bratři moji: Nevyvolil Bůh ty, kdo jsou v očích světa chudí, aby byli bohatí ve víře a zdědili království, které slíbil těm, kdo ho milují?" (Jakub 2:5).

"Jsme dědicové Boží a spoludědicové s Mesiášem" (Řím 8:17), "dědicové podle slibu" (tj. Království, Jak 2:5) (Gal 3:29). Pohané mohou být "dědici spolu s Izraelem ... a spoluúčastníky slibu [Království, Jak 2:5] v Kristu Ježíši" (Ef 3:6).

V současné době a po křtu v Mesiáše je nám dán Boží duch jako zástava nebo záloha na naše budoucí dědictví. Vynikajícím jazykem NIV je duch "zálohou zaručující naše dědictví" (Ef 1:14). Je tedy zřejmé, že jsme ještě nevstoupili do Božího království. Duch je zástavou budoucího dědictví - Království, které je nám slíbeno (Jak 2:5), ale ještě není naše.

Dědictví: Kdy?

Dvě základní deformace v našem myšlení vrhají stín na naše pokusy o inteligentní čtení Bible. Zaprvé se zdá, že si představujeme, že jsme Boží království již zdědili. Takové myšlení odvádí pozornost od slávy budoucnosti a rozbíjí velkou naději, na níž stojí láska a víra (Kol 1:5). Pavel naléhavě prohlašuje, že "tělo a krev [lidé ve svých současných tělech] nemohou zdědit Boží království" (1 Kor 15:50) a že "odměna dědictví" leží v budoucnosti (Kol 3:24). Za druhé, mluvíme o dosažení slávy v okamžiku naší smrti, zatímco Nový zákon nám všude ukládá vyčkat až do Ježíšova příchodu. Tradiční učení o "nebi při smrti" snižuje, ne-li úplně redukuje novozákonní nadšení z Ježíšova návratu, aby vzkřísil a odměnil věrné - tehdy a ne dříve: "Syn člověka totiž přijde ve slávě svého Otce se svými anděly a pak odplatí každému podle toho, co udělal." (Matt. 16:27).

Slib daný Abrahamovi

Záplava zářivého světla se na Nový zákon vrhne, až ho přestaneme vytrhávat z jeho hebrejského prostředí ve Starém zákoně. Abrahamovi bylo slíbeno, že se stane předkem Mesiáše a že on (a Mesiáš) ovládne zemi a bude ji vlastnit navěky: "Celou kanaánskou zemi, kde jsi nyní cizincem, dám tobě i tvým potomkům po tobě a budu jejich Bohem." (Gen. 17:8). Obzor každého zbožného Izraelity byl prozářen tímto velkým smluvním slibem. Tak se stalo, že Izákova slova na rozloučenou obsahují konečné požehnání pro jeho syna Jákoba: "Kéž Bůh dá tobě a tvým potomkům požehnání dané Abrahamovi, abys mohl získat do vlastnictví zemi, kde nyní žiješ jako cizinec, zemi, kterou Bůh dal Abrahamovi." (Gen. 26:4).

O dva tisíce let později, když byl sepsán Nový zákon, Abraham ještě osobně nedostal do vlastnictví slíbenou zemi (doslova "zemi slibu [daného Abrahamovi]"). Štěpán krátce před svou mučednickou smrtí vysvětlil, že "Bůh zde Abrahamovi nedal žádné dědictví, ani stopu země. Bůh mu však slíbil, že on a jeho potomci po něm budou vlastnit zemi" (Skutky 7:5).

Cizinec ve slíbené zemi

Pisatel listu Hebreům dobře věděl, že Abraham byl "povolán, aby odešel na místo, které později obdrží jako své dědictví" (Heb 11:8), a v zaslíbené zemi pobýval pouze jako cizinec. To, na co se Abraham těšil, bylo trvalé vlastnictví "země slibu". Dotyčná země

se ovšem nacházela na naší planetě a byla to právě tato země, kterou "později obdrží jako své dědictví". (Heb. 11:8). Je to "nebeská" země, protože je božsky určena Bohem nebes a bude požehnána přítomností samotného Mesiáše jako nejvyššího Božího zástupce. Ale dědictví zaručené přísahou Abrahamovi má být rozhodně na zemi. Nebyl snad vyzván, aby se díval na sever, jih, východ a západ (Gn 13:14)? Boží smlouva ho ujistila, že "celou zemi, kterou vidíš, dám tobě a tvému potomstvu navěky". (Gen. 13:15).

Boží formální rozhodnutí dát Abrahamovi zemi je oslavováno jako základní kámen božského plánu pro lidstvo. V dobách nouze se věřící utěšují ujištěním, že:

Bůh pamatuje na svou smlouvu navěky, na slovo, které přikázal pro tisíc generací, na smlouvu, kterou uzavřel s Abrahamem, na přísahu, kterou složil Izákovi. Potvrdil ji Jákobovi jako nařízení a Izraeli jako věčnou smlouvu: Dám ti kanaánskou zemi jako podíl, který zdědíš. (Ž. 105:8-11).

Ježíš a slíbená země

Při narození Ježíše Maria zpívá o velkolepém požehnání Boha, který "pamatoval na milosrdenství k Abrahamovi a jeho potomkům navěky, jak řekl našim otcům" (Lk 1:54-55). Zachariáš přebírá píseň chvály Bohu, který "prokázal milosrdenství našim otcům a rozpomenul se na svou svatou smlouvu, na přísahu, kterou složil našemu otci Abrahamovi" (Luk 1:72-73). Slib se týkal celosvětové nadvlády skrze Ježíše Krista, což je téma, které si apoštolové oblíbili, když se po šestitýdenním intenzivním školení o "záležitostech Království" (Sk 1:3) dychtivě ptali Ježíše: "Pane, nastal už čas, abys obnovil Království Izraele?" (Sk 1:6). Tato epizoda, která Lukášovi způsobila takovou radost, uvedla do rozpaků komentátory, jejichž zájmy jsou na hony vzdálené zájmům Mesiášových vyvolených učedníků.

Slib Abrahamovi, že bude "dědicem světa" (Řím 4:13), čeká na své naplnění při příchodu Mesiáše. Mezitím Bůh milostivě dovolil pohanům, kteří uvěřili evangelium o Božím království a jménu Ježíše Krista (Sk 8,12) a podstoupí křest, aby se stali spoludědici Abraháma a Krista. "Jste-li křesťané," říká vítězoslavně Pavel, "jste potomci Abrahamovi a dědici podle slibu" (Gal 3:29). A co je oním slibem?

Slib zaručuje, že "požehnání dané Abrahamovi" přijde na pohany v Kristu (Gal 3:14). V Genesis 28:4 jsme již viděli, co je oním požehnáním: získání trva-

lého vlastnictví země, v níž byli Abraham, Izák a Jákob cizinci.

Smluvní slib

Skrze Mesiášovu smrt jsme vykoupeni jeho krví smlouvy. Naše hříchy jsou odpuštěny. Skrze víru v Boží smlouvu s Abrahamem a Davidem, ratifikovanou Kristovou smrtí a jím uvedenou v život, se nyní musíme snažit získat vlastnictví dle slibu daného Abrahamovi. Naši naděje je vládnout světu s Kristem, až zasáhne a převezme svou mesiášskou roli prvního a jediného úspěšného vládce světa. Do té doby musíme "žít životem hodným Boha, který [nás] povolává do svého království a slávy". (1 Thess. 2:12).

"Až se svět znovu zrodí," slibuje Ježíš, "až Syn člověka přijde, aby usedl na svůj trůn slávy, i vy usednete na dvanáct trůnů, abyste spravovali dvanáct izraelských kmenů" (Mt 19:28). "Budeme-li s ním trpět, budeme s ním vládnout jako králové," říká Ježíš prostřednictvím Pavla své církvi (2 Tim 2:12). Apoštol toto poselství opakuje Korint'ánům: "Cožpak nevíte, že svatí budou spravovat svět?" (1 Kor 6:2). Ježíš znovu potvrzuje křesťanský cíl: "Tomu, kdo zvítězí a bude plnit mou vůli až do konce, dám moc nad národy; bude jim vládnout železným žezlem, rozbije je jako keramiku, jako jsem já dostal moc od svého Otce" (Zj 2:26, 27). Pak Ježíš dodává: "Kdo má uši k slyšení, ať slyší, co Duch říká církvím" (Zj 2:29).

Poklad uložený v nebi

Navzdory tomuto a mnoha dalším biblickým poznatkům se tradiční dogma o "nebi po smrti" drží několika veršů. Neslíbil snad Ježíš "poklad v nebi" (Mt 6:20) a "odměnu, [která je] v nebi veliká"? (Mt 5:12) Není naše naděje "uložena v nebi"? (Kol 1:5). Ježíš však povzbuzuje pokorné vyhlídkou na dědictví země (Mt 5:5). Jak tento zdánlivý rozpor vyřešit?

Vodítko nám dává Petr. Mluví o nepomíjivém dědictví, "které je pro vás uchováváno v nebi... a které má být zjeveno v posledním čase" (1 Pt 1:4-5). Všechny dobré věci budoucnosti, říkají rabíni a Nový zákon, jsou pro nás uloženy u Boha. To však neznamená, že jdeme do nebe, abychom je získali, stejně jako člověk, který odchází do důchodu, nejde bydlet do banky, kam byly vloženy jeho těžce vydělané úspory. Až se Ježíš vrátí, udělí všem věrným vstup do Božího království na zemi a vlastnictví světa. Tato odměna je v

současnosti v nebi a na zem bude přinesena s Kristem při jeho druhém příchodu. Proto žalmista zpívá:

"[Bůh] dosadil [svého] Krále na [svůj] svatý pahorek Sion. [Bůh] mi [Mesiáši] řekl: 'Ty jsi můj Syn, dnes jsem se stal tvým Otcem. Žádej mě a učiním národy tvým dědictvím, končiny země tvým vlastnictvím. Budeš jim vládnout železnou berlou.'" (Ž 2:6-9).

Odměna na Zemi

Populární představy o křesťanském údělu jsou v rozporu s Bibli. Z hlediska Písma křesťané do nebe nejdou. Nebe je místo, kde je nyní uloženo jejich dědictví. Ježíš se k nám vrací, aby nám udělil "odměnu dědictví" (Kol 3:24), což je vlastnictví země obnovené a očištěné pod vedením mesiášské vlády. "Nebe musí Mesiáše zadržet," říká Petr, "dokud nepřijde čas obnovy všeho, o čem odedávna mluvili proroci" (Sk 3:21). Sotva je třeba říkat, že žádný prorok si nepředstavoval budoucí blaženost na jiném místě než na obnovené zemi, požehnané spravedlivou vládou Mesiáše a jeho pomocníků:

Vláda bude na ramenou [Mesiáše]... Růstu jeho vlády a míru nebude konce. Bude vládnout na Davidově trůnu a nad jeho královstvím, upevní je a bude je udržovat spravedlností a právem od té doby až navěky." (Iz. 9:6-7).

Hle, král bude vládnout spravedlivě a vládci budou vládnout čestně. (Iz. 32:1).

V lásce bude upevněn trůn, ve věrnosti na něm usedne muž z rodu Davidova - ten, který při souzení hledá právo a podporuje věc spravedlnosti. (Iz. 16:5).

Tehdy bude svrchovanost, moc a velikost království pod celým nebem předána svatým, lidu Nejvyššího. (Dan. 7:27).

"Přicházejí dny," prohlašuje Pán, "kdy splním milostivý slib, který jsem dal domu Izraele a domu Judy. V oněch dnech a v onen čas dám vyrůst z Davidova rodu spravedlivé ratolesti [Mesiáši]; bude v zemi konat, co je spravedlivé a správné. V těch dnech bude Juda zachráněn a Jeruzalém bude žít v bezpečí. V té době budou Jeruzalém nazývat trůnem Pána a všechny národy se shromáždí v Jeruzalémě, aby uctily Pána. Už nebudou následovat tvrdohlavost svých zlých srdcí. V těch dnech se dům Judův připojí k domu izraelskému a společně přijdou ze severní země do země, kterou jsem dal vašim praotcům do dědictví." (Jer. 33:14-16; 3:17-18).

Nebe při smrti?

Ve světle těchto vzrušujících příslibů míru a mezinárodní spravedlnosti na zemi by křesťané měli protestovat proti "nebi", které představují přední evangelisté. Pro Billyho Grahama je nebe místem vzdáleným od této planety, ve kterém však budou poměry podobné tomu nejkrásnějšímu, co známe na zemi. Naši funkce v nebi bude podle tohoto populárního učení "připravovat nebeské pokrmy", "hrát si s dětmi", "pečovat o zahrady" nebo "leštit duhu".² Proč ale nečerpá informace z Bible? Toto "evangelikální" nebe je na hony vzdálené obnovené zemi, kterou předpověděli proroci a kterou očekával Ježíš. Ježíš nikdy nemluvil o odměnách, které si lze užívat v nebi vzdáleném od země - a už vůbec ne o odtělesněných duších. Slíbil, že "v novém světě, až Syn člověka usedne na svůj trůn slávy, i vy usednete na trůny, abyste spravovali dvanáct izraelských kmenů" (Mt 19:28), a tuto správnou funkci milostivě rozšířil na všechny věřící (Zj 2:26; 3:21; 5:10; 20:1-6).

Uchvácení řeckou filozofií

Byl to Platón, kdo tak úspěšně propagoval myšlenku duše jako vědomé entity, která po smrti uniká z těla na cestu do nebe. Filozofie je však velkým nepřítelem křesťanského učení (Kol 2:8). Stejně jako staří Izraelité nedokázali odolat vábení pohanského náboženství, tak i církve po smrti apoštolů upadla do spárů řecké filozofie, z nichž se zoufale potřebuje zachránit. Krok správným směrem bude učiněn, až bude vyhlášeno moratorium na všechna kázání o "odchodu do nebe", "odcházejících duších" a "odchodu k Ježíši" před jeho návratem.

Posun od hebrejského k helénistickému způsobu myšlení znamenal pro apoštolskou víru katastrofu. Postupující zpohanštění nahloďovalo strukturu pravdy. Byly doby, kdy křesťanští mluvčí bili na poplach před přílivem pohanské filozofie vydávané za křesťanské učení. Justin Mučedník v roce 150 n. l. varoval: "Potkáte-li někoho, kdo říká, že jeho duše po smrti půjde do nebe, nevěřte, že je křesťan."³

² "What Heaven Is Really Like," *Hope for the Troubled Heart*, Word Pub. Co., 1991.

³ *Dialog s Tryfónem*, k. 80.

Návrat k Bibli

Původní hereze se dnes stala zakořeněnou ortodoxií. Pravda Bible zní helenizovaným věřícím, kteří čtou Písmo jednou nohou v biblickém textu a druhou jsou zasazeni do světa platonismu, znepokojivě cize. Návrat k Bibli (tj. ke studiu Bible s cílem "pečlivě zkoumat všechny věci", a ne jen vlastnit Bibli) bude v plném proudu, až si slova známých učenců vezmeme k srdci nikoli jako suché akademické postřehy, ale jako prorocké výzvy k radikálnímu návratu ke křesťanským dokumentům:

Rozdíl mezi myšlenkovými vzorci Nového zákona a většinou našeho navyklého křesťanského myšlení je zřejmý... Vysvětlení tohoto kontrastu spočívá v tom, že historické křesťanské myšlení... bylo spíše řecké než hebrejské. Tvrdilo, že vychází z Písma, ale ve skutečnosti se zcela vzdalo mnoha biblických rámců myšlení a místo nich přijalo řecké předlohy.⁴

Naděje prvotní církve se soustředila na vzkříšení v poslední den... Pavel nemluví o vzkříšení 'těla', ale 'mrtvých'. Takové chápání vzkříšení implicitně chápe smrt také jako postižení celého člověka... Původní biblické pojmy tak byly nahrazeny myšlenkami helénistického gnostického dualismu. Novozákonní představa vzkříšení, která se týká celkového člověka, musela ustoupit nesmrtnosti duše... Rozdíl mezi touto a novozákonní nadějí je velmi velký.⁵

Ježíšova slova, která slibují mírným, že "zdědí zemi", poskytují blahodárnou připomínku toho, jak daleko jsme od něj vzdálili svá srdce. Můžeme sdílet Ježíšův mesiášský pohled na věc tím, že pochopíme, že vláda Mesiáše a všech jeho svatých ještě nezačala. David je mrtev (Sk 2:29, 34), stejně jako všichni svatí. Čekají na vzkříšení do života přicházejícího věku (Luk 14:14; 20:35; 1 Kor 15:23; Dan 12:2), který bude zjevnou celosvětovou vládou Ježíše a věrných na obnovené a očištěné zemi. Kéž je toto biblické "nebe" na zemi všude hlásáno jako jádro Nové smlouvy (Luk 22:28-30⁶) a cíl Božího slibu vázaného přísahou Abrahamovi v Kristu.

Dodatek: Co říkají odborníci

Některé pozoruhodně podnětné výroky o smrti vzhledem k tomu, co se běžně učí:

⁴ H.E. Fosdick, *A Guide to Understanding the Bible*, Harper Bros., 1938, p. 93.

⁵ Dr. Paul Althaus, *The Theology of Martin Luther*, Fortress Press, 1966, pp. 413-414.

Proslulý slovník *Interpreter's Dictionary of the Bible*: "Žádný biblický text nepotvrzuje názor, že duše je v okamžiku smrti oddělena od těla." (Sv. 1, s. 803).

Neučí snad téměř všechny církve o oddělení duše od těla v okamžiku smrti?

Známy britský teolog a bibliista J. A. T. Robinson řekl: "Nesmrtelnost duše je stále téměř všeobecně rozšířeným přesvědčením o křesťanské víře, přestože se opírá o teologické předpoklady, které jsou v zásadním rozporu s biblickým učením o Bohu a člověku... 'Nebe' se v Bibli nikdy nepoužívá pro cíl umírajících". (*In the End God*, Fontana Books, 1968, s. 91, 104-105).

Ale není snad "nebe" termín, který používají miliony věřících v církvi jako místo, kam doufají, že se dostanou po smrti?

International Standard Bible Encyclopedia: "Vždy jsme více či méně ovlivněni řeckou platónskou představou, že duše je nesmrtelná. Taková představa je v naprostém rozporu s izraelským vědomím a ve Starém zákoně ji nikde nenajdeme. Celý člověk umírá, když ve smrti z člověka odchází duch. Do stavu smrti se vrací nejen jeho tělo, ale i duše [*to platí pro věrné mrtvé i pro bezbožné - všichni ve smrti usínají*]. Proto může Starý zákon hovořit o smrti duše. Smrt je místem temnoty, odříznutým od země živých... Smrt je také místem, kde se už Bohu nechválí a neděkuje (Ž 6:5; 115:17). Smrt je místem, kde mrtví jsou v bezvědomí, už nic nedělají, neberou na nic ohled, nemají žádné poznání ani moudrost... Mrtví spí (Job 26:5; Přísl. 2:18; 9:18; 21:6; Ž. 88:11; Iz. 14:9)" (Eerdmans, SV. II, s. 812).

Word Biblical Commentary o Danielovi: "Standardní starozákonní způsob, jak si představit umírání a návrat k životu, je ten, že se mluví o ulehnutí a spánku, pak o probuzení a vstávání. První z nich [umírání] je extrémní formou druhého [ulehnutí ke spánku], které tak poskytuje metaforu pro to (2 Král 4:31; 13:21; Iz. 26:19; Jer 51:39, 57; Job 14:12). Dále umírání znamená ulehnutí s předky do rodinné hrobky, jejíž nehmotným ekvivalentem je Šeol, takže návrat do života by znamenal opustit takovou "půdu země" (srov.

⁶ Všimněte si slova "smlouva" a skutečnosti, že se zde říká, že Bůh uzavřel s Ježíšem smlouvu, že mu dá Boží království. Ježíšova smlouva tak naplňuje sliby a smlouvy uzavřené s Abrahamem, Izraelem a Davidem.

Křesťané a nebe

Ž 49; 73). Tento obraz předpokládá navrácení do života celého člověka s jeho duchovními i hmotnými aspekty". (John Goldingay, Word Books, 1987, s. 307).

Tento způsob chápání smrti je také proroctvím (Dan 12:2) o tom, co se stane, když zemřeme v období Nového zákona a dále až do dnešních dnů. Ve výz-

namu smrti nedošlo k žádné změně. Pouze v Ježíši je příslib vzkříšení ze stavu smrti. Stane se tak, až se vrátí, aby na zemi zřídil Boží království (1 Kor 15:23 - "ti, kdo jsou křesťané, budou při jeho příchodu vzkříšeni"). Populární představy prosazované v církvi toto biblické chápání smrti a vzkříšení nerespektují.